

Notat datert 17- januar 2022

1. Innledning - oppdrag

Med brev av 20. mars 2018 til Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) sendte kommunene Bykle, Valle, Bygland, Evje og Hornnes, Iveland, Vennessla og Kristiansand krav om revisjon av alle gjeldende reguleringskonsesjoner i Otravassdraget. Med brevet fulgte en liste med beskrivelser av ulike problemer og krav om avbøtende tiltak fra hver av kommunene.

I brev av 15. juli 2019 fattet NVE vedtak om å åpne revisjon av Ottaraaens Brugseierforening (OB) sine reguleringsanlegg i Otravassdraget. I tillegg er det i NVEs vedtak anbefalt at vilkårene i Ulebergkonsesjonen av 15. oktober 2004 samkjøres med Otra-revisjonen.

OB har som følge av NVEs vedtak utarbeidet revisjonsdokument datert 2. juli 2021.

Vi er engasjert for å bistå med å vurdere i hvilken grad spørsmål/krav av hydrologisk karakter er behandlet i revisjonsdokumentet. Kravene er sammenfattet i pkt. 6 i vedlegg 2 til kravsbrevet av 20. mars 2018.

1.1. Bygland kommune

1.1.1. Høyere sommervannstand i Hovatn

Bygland kommune krever at sommervannstanden i Hovatn økes med 80 cm slik at sommervannstanden ligger mellom 686,5 og 690,68.

I dagens manøvreringsreglement, fastsatt ved kgl.res av 3. oktober 2003, står det at i perioden fra 1. mai til 31. september skal det ikke tappes fra Hovatn før vannstanden har nådd kote 685,7, og at når denne vannstanden er nådd skal det ikke tappes slik at vannstanden kommer under kote 685,7.

OB mener det ikke er grunnlag for å skjerpe magasinrestriksjonene i Hovatn. Det er til dels begrunnet med at med hvis man regner med midlere tilsig, 2,7 m³/s, vil det ta 21 dager å fylle opp disse ekstra 80 cm. Dette vil medføre at det vil gå ytterligere tre uker før Hovatn kraftverk kan starte produksjonen og således bidra med å etterfylle Byglandsfjord. Dette for å sikre kravene i manøvreringsreglementet videre nedover i vassdraget.

2,7 m³/s i 21 dager gir et volum på 4,9 mill.m³, som må sies å være helt marginalt i forhold til magasinvolumentet i Byglandsfjord på 212 mill.m³. Vi kan ikke se at Obs innvending er vesentlig for å avslå kommunens krav.

1.1.2. Minstevannføring fra Hovatn, Byrtingsbekken og Fiskeløys

Bygland kommune har krevet at det må vurderes sluppet vann nedstrøms bekkinntakene til Byrtingsbekken og Fiskeløys og ut fra dammen ved Hovatn for å få naturlig gyting i bekkene.

OB har avvist kravet.

OB har beregnet hvor stort det årlige krafttapet i Hovatn kraftverk vil bli dersom det slippes alminnelig lavvassføring hele året fra de tre punktene. Det samlede krafttapet er beregnet til 10,8 GWh/år. Det hevdes at fordi en må regne med en sikkerhetsmargin så kan tapet bli 10-30 % høyere enn beregnet. Det vises også til at fordi Hovatn delvis er et senkingsmagasin, vil det påløpe betydelige kostnader til å etablere en tunnel/pumpeanlegg for å kunne slippe minstevannføringen når vannstanden i magasinet er lavere enn utløpshøyden. Det hevdes også at Hovassåni ikke har særlig verdi for bleka.

Vi vil peke på at riktignok er deler av Hovatns magasin innvunnet ved senking, men i hvert fall om sommeren når vannstanden i Hovatn skal holdes på kote 685,7, som svarer til den naturlige vannstanden i Hovatn før regulering, så vil det være fullt mulig å slippe minstevassføring uten tunell/pumping.

Kommunen har foreslått at det for å kompensere for manglende brann- og landbruksvann blir etablert brannkummer som kan fylles med tilsig fra restfeltet. OB har ikke uttalt at de er villige til å bygge slike anlegg, kun at de i utgangspunktet er villige til å bidra til dem. De uttaler videre at eierforhold, vedlikehold og fordelingsnøkkel for finansiering må vurderes nærmere.

1.1.3. Vannstander Longeraksvatn

Kommunen krever høyere sommervannstand i Longeraksvatn.

Longerak kraftverk har meget lang brukstid, 8.400 timer. OB uttaler at man derfor er avhengig av et tilgjengelig magasinivolum for å jevne ut det uregulerte tilsiget til magasinet. De uttaler videre at kostnaden ved å holde en høyere vannstand om sommeren ikke er særlig stor med dagens stasjonsutrustning i kraftverket, men at de tror at den opplevde nytten av en slik restriksjon (for allmenheten) vil være svært liten, all den tid vannstanden i praksis har vært over kote 596,0 hver eneste sommer. De mener at argumentene for restriksjon ikke møter kravet til forholdsmessighet.

Når det gjelder kravet om stabil vintervannstand stiller OB seg positive til å kunne ha positiv dialog med grunneierne om saken når det er aktuelt. Uansett uttaler de at dette er en privatrettslig sak som ikke skal behandles videre i revisjonen.

1.1.4. Sommervannstand i Byglandsfjord

I dagens manøvreringsreglement, fastsatt ved kgl.res av 3. oktober 2003, står det at i tiden fra vårflommens kulminasjon og ut august måned skal vannstanden i Byglandsfjord ikke være lavere enn kote 202,0, og at regulanten oppfordres til å søke å holde vannstanden på kote 202,5 i denne perioden. Bygland kommune krever at sommervannstanden i Byglandsfjord skal holdes på nivå 201,5-202,5 og at perioden med sommervannstand i Byglandsfjorden må utvides med en måned om høsten, slik at den gjelder 1. mai til 30. september.

Magasinet i Byglandsfjord er viktig i forbindelse med muligheter til å dempe/ redusere flommer i vassdraget nedenfor. Hvis perioden med høy sommervannstand utvides mister man i realiteten muligheten til å påvirke flommene i september måned. Som kjent er HRV i Byglandsfjorden kote 203,0. Med utvidelse av perioden for sommervannstand vil det da ikke vil være mulig å etablere tilstrekkelig flomdempingsmagasin i september. Man vil jo da kun ha 0,5-1,0 m som kan utnyttes som dempingsmagasin. Men jeg mener det bør fremgå av reglementet at muligheten til å utnytte reguleringen helt opp til k 203,0 bare skal benyttes når det er fare for flom.

OB viser til Byglandsfjordens betydning for fleksibel kraftproduksjon i vassdraget og at den er helt sentral for flomdemping i vassdraget nedstrøms. Det pekes også på de restriksjonene som er innført av hensyn til bleka, samt at alle restriksjoner også medfører en økonomisk kostnad.

Ob mener, av hensyn til muligheter til å benytte magasinet til flomdemping, at det vil være svært uheldig å utvide perioden med sommervannstand til å gjelde også i september måned.

Jeg bemerker for øvrig at regulanten, i reglementet, oppfordres til å holde vannstanden stabil på kote 200,5 eller lavere i blekas gytingstid, normalt i perioden 20. november til 20. desember.

Det at kommunen ønsker noe redusert vannstand (kote 201,5 mot tidligere minimum kote 202,0) i sommerperioden gir på den annen side OB noe større muligheter til å kontrollere sommerflommer. Dette fordi de med redusert minimumsvannstand (kote 201,5) får noe større flomdempingsmagasin til rådighet.

Når det gjelder kravet om å holde sommervannstanden på nivå 201,5-202,5 uttaler OB at det vil være en fordel å kunne redusere vannstanden slik kommunen ønsker, men ikke på bekostning av å kunne utnytte reguleringen helt opp til kote 203.

1.1.5. Vintervannstand i Byglandsfjord

Byglandsfjord kommune krever at vintervannstanden i Byglandsfjord om mulig senkes til k. 200 for å hindre etablering av krypsiv i strandsonen.

OB advarer mot at vannstandsbestemmelsene i Byglandsfjord om vinteren endres slik som kommunen foreslår. Det å sette kote 200 til maksimal vannstand i vintermånedene vil i praksis bety at det ikke er tilgjengelig magasinivolum i Byglandsfjord i denne perioden. OB legger videre til grunn at dagens regime medfører innfrysing i strandsonen, og at dette er tilstrekkelig til at krypsiv ikke etableres. Det hevdes også at kravet står i motsetning til interesser knyttet til bleke, flomhåndtering og kraftproduksjon.

At kravet skulle stå i motsetning til flåmhåndtering har vi vanskelig for å forstå.

1.2. Valle kommune

1.2.1. Tappeluker i terskler

I forbindelse til krav knyttet til fisk har Valle kommune krevet at det må etableres tappeluker i tersklene for å bekjempe ørekyte og spolorm. Prioriterte terskler bør være Einangsmoen, Grimestrond, Prestfoss, Harstad og Flåren.

For egen regning vil vi tilføye at tappeluker i tersklene antakelig vil være et gunstig middel for å bekjempe vekst av krypsiv i terskelbassengene. Hvis tappelukene settes åpne om vinteren vil betydelige arealer i strandsonen til bassengene tørrellegges og utsettes for frost. Innfrysing har vist seg å være å være et godt tiltak mot krypsiv.

OB har utarbeidet et notat datert 16. juni 2021 der mulighetene til å etablere tappeorgan i de enkelte terskler er vurdert. I notatet er det spurt om hva som er motivasjonen for vannstandssenkingen og hvor ofte skal bassenget senkes.

I notatet er forskjellige tekniske løsninger for tappeorganer for de enkelte terskler nokså enkelt/overfladisk beskrevet. For samtlige terskler er det konkludert med at effekten av tiltaket er usikkert og at det må utredes nærmere i forhold til behov for mekanisk rensking ol. I revisjonsdokumentet er det kun referert til notatet.

1.3. Bykle kommune

Jeg kan ikke av kommunenes kravsbrev av 20. mars 2018 se at Bykle kommune satt frem krav av hydrologisk karakter som trenger mine kommentarer.

Oslo 17. januar 2022
HYDROLOGISERVICE A/S

Einar Østvold